

ІННОВАЦІЙНЕ СПРИЯННЯ НАРОЩУВАННЮ ПРОДОВОЛЬЧИХ ЗЕРНОВИХ РЕСУРСІВ

Корженівська Н. Л., к. е. н., доцент
Подільський державний аграрно-технічний університет

Зростання чисельності населення планети, зростання цін на продукти харчування породжує необхідність пошуку інноваційних шляхів сприяння нарощуванню продовольчих ресурсів. Умови світової глобалізації ставлять нові вимоги до підходів у формуванні продовольчої безпеки, зокрема, в частині структури цих ресурсів, шляхів їх отримання

та перерозподілу. Особливо актуальною є проблема економічної безпеки сільськогосподарських товаровиробників, оскільки наукове обґрунтування заходів з попередження та усунення загроз і небезпек їх діяльності допоможе вчасно реагувати на виклики, які сьогодні стоять перед аграріями, та сприятиме розвитку інноваційних підходів до питання збільшення обсягів продовольства.

Таблиця 1

**Баланс зернових і зернобобових культур
(включаючи продукти переробки зерна в перерахунку на зерно)
(за календарний рік; тис. т)**

Показник	2010	2011	2012	2013	2013 р. (%) до	
					2010 р.	2012 р.
Виробництво	39271	56747	46216	63051	60,5	36,4
Зміна запасів на кінець року	-2054	12784	-10052	6933	х	х
Імпорт	175	273	228	242	38,3	6,1
Всього ресурсів	41500	44236	56496	56360	35,8	-0,3
Експорт	14239	14825	27798	27836	95,5	0,1
Витрачено на посів	3222	3226	2953	2890	-10,3	-2,1
Витрачено на корм	14787	16334	16147	16183	9,4	0,2
Втрати	794	1570	1491	1506	89,7	1,0
Переробка на нехарчові цілі	1650	1551	1454	1367	-17,2	-6,0
Витрачено зерна для споживання	6808	6730	6653	6578	-3,4	-1,1
Фонд споживання хлібних продуктів	5106	5047	4990	4933	-3,4	-1,2
у розрахунку на 1 особу, кг	111,3	110,4	109,4	108,4	-2,6	-0,9

Джерело: [2].

Однією з найбільших товарних груп у світовому експорті є зернові й продукти їх переробки. Україна як один із найбільших експортерів сільськогосподарської продукції у світі потенційно здатна виробляти 100 млн т зерна, яке формує основу продовольчої безпеки, отже, глобальна продовольча криза може дати можливість нашій країні мати економічні вигоди. Проте важливо, на нашу думку, зважено підходити до питання нарощування продовольчих зернових ресурсів, оскільки екстенсивний шлях підтверджує сировинне спрямування галузі. Так, за даними таблиці 1 бачимо, що останніми роками

спостерігається тенденція збільшення обсягів виробництва зерна, експорт зростає і в середньому досягає 40 % загального обсягу виробництва, споживання – 10 %, водночас країна імпортує продовольчу пшеницю в середніх обсягах 200 тис. т. Це свідчить про необхідність формування і розвитку економічної безпеки у зерновій галузі, пошуку і попередженню можливих та існуючих загроз стабільному її функціонуванню, можливості переорієнтації у відповідності до вимог часу, які визначають першочерговими якісні критерії до продовольчих ресурсів при визначенні конкурентних переваг як чинника збільшення продовольчих ресурсів.

Важливою передумовою переведення зерновиробництва на інноваційну модель сталого розвитку слід вважати його функціонування на принципах, з одного боку, еколого-економічної ефективності, з іншого, – раціонального природокористування та ресурсозбереження. Найбільшої уваги у сучасних економічних умовах заслуговують дослідження, що базуються на мінімальному і нульовому обробітку ґрунтів (Mini-till, No-till), які дозволяють зменшити витрати на вирощування зернових культур, відновити природний баланс ґрунтів, забезпечити ведення екологічного землеробства [1].

Нові підходи до якості зерна та продуктів його переробки полягають в інноваційних ринкових можливостях, які формують певні виклики для товаровиробників. Серед них – вирощування органічної продукції та її переваги у формуванні продовольчих ресурсів і економічної безпеки.

Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» визначено, що «виробництво органічної продукції (сировини) – виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів» [3]. На даний час органічний сектор перетворився на одну із найбільш динамічних галузей сільського господарства в країнах ЄС завдяки підвищенню рівня поінформованості споживачів про безпеку харчових продуктів та проблеми, пов'язані із збереженням та захистом довкілля.

Виходячи з параметрів конкурентоспроможності зернових культур слід виділити екологічні, які визначають безпеку продукції

для її споживачів, зокрема, використання органічного виробництва на інноваційній основі (рис. 1).

Розвиток органічного зерновиробництва як один з напрямів відбірного нарощування продовольчого ресурсу повинен в своїй основі будуватись на постійних наукових комплексних дослідженнях в галузі селекції і насінництва, методів і механізмів обробітку ґрунту, раціонального розміщення посівів за сівозмінами, системи органічних добрив та біологічного захисту рослин, умов зберігання готової продукції, ресурсозберігаючих технологій, когнітивного моделювання та евентуальних стратегій. В даному напрямі важлива економічна готовність до впровадження інновацій, яка насамперед залежить від одного з індикаторів економічної безпеки товаровиробників зерна – конкурентоспроможності капіталу. Пріоритетність у напрямках таких досліджень та механізми впровадження інновацій посідає ключове місце.

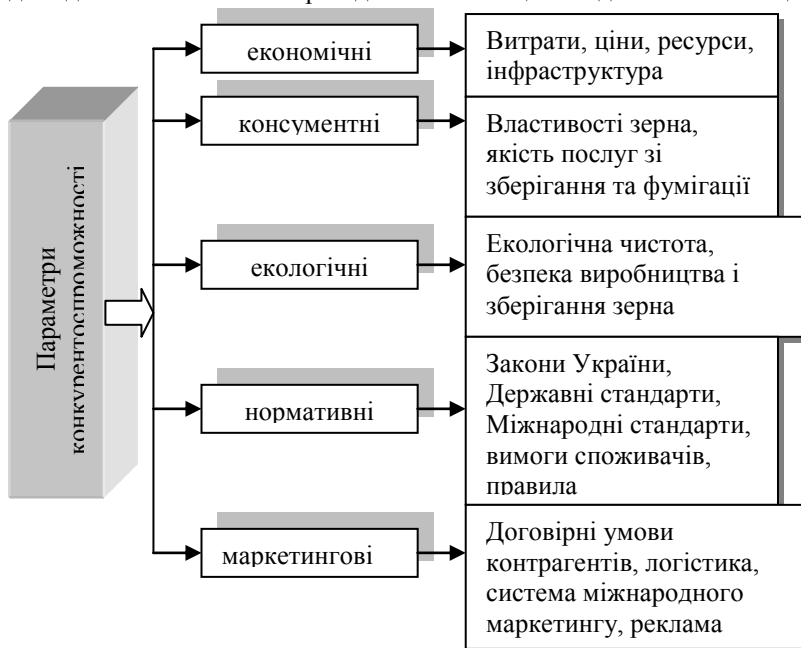

Рис. 1. Параметри конкурентоспроможності зернової галузі.
Доповнено автором: [4].

Практичний досвід свідчить, що в деяких випадках, прибутковість на органічних фермах вища завдяки меншим витратам на виробництво, а додаткова вартість формується завдяки надбавкам

на ціну. Витрати на виробництво змінюються залежно від культури, регіону і його агрокліматичних умов. Загалом, витрати на виробництво на органічній фермі нижчі в порівнянні з традиційною, особливо коли йдеться про зернові [5].

З вирощуваних господарствами видів зернових культур у перспективі доцільно орієнтуватися на ті з них, які відрізняються стратегічною важливістю у забезпеченні продовольчої безпеки, експортної гарантованості, природної збалансованості та потреб тваринництва в кормах [1]. Для забезпечення органічного зерновиробництва необхідною умовою є розвиток галузі тваринництва, яка забезпечить потреби в органічних добривах. Тому взаємозалежність основних галузей сільського господарства сприятиме виникненню балансу у продовольчих ресурсах та формуючих їх галузях.

Об'єктивна необхідність гарантування продовольчої безпеки в сучасних умовах вимагає поєднання державних та ринкових методів регулювання інноваційної складової формування та нарощування продовольчих зернових ресурсів. Важливим є підтримка товаровиробників у напрямі подальшого регулювання сфери виробництва соціальних сортів хліба, формуванні національного насінневого ресурсу високоврожайних стійких сортів, удосконалення механізмів агрокредитування та агрострахування, удосконалення податкового законодавства, врахування різних розмірів та структури зерновиробників, що формують продовольчий ресурс та сприяють продовольчій безпеці країни.

Органічне зерновиробництво та когнітивне моделювання в системі інноваційної складової у забезпеченні економічної безпеки товаровиробників в умовах глобалізації ринку дозволить формувати концептуальні засади стратегії інноваційного нарощування продовольчих ресурсів.

Таким чином, інноваційним підходом в моделі нарощування продовольчих зернових ресурсів є розвиток органічного зерновиробництва з одночасним формуванням економічної безпеки товаровиробників зерна і галузі в цілому.

Література

1. Шибанін В.С. Зерновиробництво України – інноваційний розвиток / В.С. Шибанін // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Вип. 1 (77). – С. 3-10.
2. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Статистичний збірник за 2013 рік. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 54 с.

3. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 20-21. – С. 1641.

4. Нікішина О.В. Механізм підвищення конкурентоспроможності українського зерна на внутрішньому і зовнішньому ринках / О.В. Нікішина // Труды Одесского политехнического университета. – 2008. – Вип. 1 (29). – С. 260-265.

5. Седікова І.О. Органічне зерновиробництво: можливості та перспективи розвитку / І.О. Седікова, Є.М. Коренман // Економіка харчової промисловості. – 2012. – №4 (16). – С. 80-83.